

II 231/7
231/7

632.12
1905. V. 8.

A DEBRECZENI PROTESTÁNS EGYETEM

ÜGYÉBEN

A TISZÁNTÚLI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET
KÖZGYŰLÉSE ÁLTAL A MÁSODIK BUDAPESTI EV. REF.
ORSZÁGOS ZSINATHOZ INTÉZENDŐ FÖLTERJESZTÉS

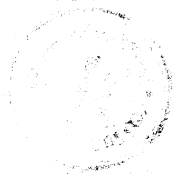
ELŐADÓI TERVEZETE.

A debreczeni protestáns egyetem központi bizottságának (a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1903. novemberi közgyűlésének 282. sz. határozata) jegyzője dr. Ferenczy Gyula akadémiai tanár által készített előadói tervezetet a debreczeni bölcseleti fakultásnak, az 1904. október havában tartott ev. ref. egyetemes konvent 51. számú határozata értelmében készült normál költségvetésével együtt a debreczeni ref. főiskola igazgatótanácsának 1904. november hó 28. kelt 98. jegyzőkönyvi számú határozatából

KIADTA

SASS BÉLA,

a főiskolai igazgatótanács jegyzője.

Debreczen szab. kir. város könyvnyomda-vállalata.

1905 — 180.

A DEBRECZENI PROTESTÁNS EGYETEM ÜGYÉBEN

A TISZÁNTÚLI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET
KÖZGYŰLÉSE ÁLTAL A MÁSODIK BUDAPESTI EV. REF.
ORSZÁGOS ZSINATHOZ INTÉZENDŐ FÖLTERJESZTÉS

ELŐADÓI TERVEZETE.

A debreczeni protestáns egyetem központi bizottságának (a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1903. novemberi közgyűlésének 282. sz. határozata) jegyzője dr. Ferenczy Gyula akadémiai tanár által készített előadói tervezetet a debreczeni bölcséleti fakultásnak, az 1904. október havában tartott ev. ref. egyetemes konvent 51. számú határozata értelmében készült normál költségvetésével együtt a debreczeni ref. főiskola igazgatótanácsának 1904. november hó 28. kelt 98. jegyzőkönyvi számú határozatából

KIADTA

SASS BÉLA,

a főiskolai igazgatótanács jegyzője.

E 231/7

I.

A debreczeni protestáns egyetem ügyében a tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése által a második budapesti ev. ref. országos zsinathoz intézendő fölterjesztés előadói tervezete.

Főtiszteletű és Méltóságos Zsinat!

Egyházkerületünk, mint a debreczeni prot. egyetem ügyének letéteményese részéről két irányú előterjesztéssel járulunk a főtiszteletű és méltóságos zsinat elé.

Elsőben beszámolunk röviden arról, a mi ez ügyben az 1891—2. évi zsinat határozata alapján történt; nevezetesen arról, hogy mi eredménye lett az egyetem javára elrendelt nagy országos segélygyűjtésnek, miért nem létesülhetett a tervezett csonka bölcsészeti fakultás s mi az, a mit ez ügyben a maga részéről egyházkerületünk megtett és kezdeményezett?

Másodsorban az ügy fontosságára, tovább fejlesztésére és biztosítására vonatkozólag óhajtjuk a főtiszteletű és méltóságos zsinat figyelmét igénybe venni és idevonatkozó javaslataink meghallgatását kérni.

I.

Az 1891—2. első budapesti zsinat egy, a debreczeni főiskolával kapcsolatban álló teljes bölcsészeti fakultás, mint középiskolai tanárképző-intézet felállítását egyetemes egyházunk elsőrendű szükségei közé sorozta és kimondta, hogy ennek létesítésére az előkészítő lépéseket megtenni és annak alapját lerakni is kívánja.

Ezeket az előkészítő lépéseket meg is tette az 1901—2. zsinat az által, hogy az ügy előkészítésére egy bizottságot küldött ki és annak jelentése alapján a létesítés anyagi eszközei felől is tanácskozáva, egy adakozásra való felhívást bocsátott ki és az akkori számítások alapján a már meglévő

és részben éppen az évben megajánlt alapok számbavételével, a még szükséges 400,000 korona előteremtését a hívek közadományaiból kívánta megszerezni.

A zsinat felhívása nem is volt sikertelen. Bár feletőbb megnehezíti a dolgot az a körülmény, hogy az adakozási ívek a kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás javára is szóltak, a kért 200,000 forint, illetve 400,000 korona nagyobbára ugyan csak a tiszántúli egyházkerületből, ott is főképpen Debreczenből, valóban összegyűlt s így látszólag mi sem állott útjába annak, hogy a tervezett bölcsészeti fakultás, illetve csonka tanárképző fel is állíttassék.

És ez mégis elmaradt. Elmaradt azon okból, mert a 12 tanszékkal tervezett intézmény nem felelt volna meg rendeltetésének. Elmaradt, mert időközben a tanári fizetések emelkedtek és évi 2000 forinttal, 4000 koronával a szükséges tanerőket beállítani nem lehetett. Az eredeti tervezet tehát nem volt megvalósítható. — E miatt aztán a szépen megindult adakozások is abban maradtak és a prot. közvélemény más tárgy felé fordult. Még rosszabb is történt. A gymnasium rohamos népessége miatt a tanári állások gyors szervezése válván szükségessé: három akad. tanszék, a mely pedig a tervezett bölcsészeti fakultásnál már előirányzatba is vétetett, a gymnasiumba tétetett által s így belsőleg is sokkal rosszabbodott a helyzet. E pont alatt kell felemlítenünk azon körülményt is, hogy a debreczeni ref. egyház a főtiszteletű zsinatnak is bejelentett s az által el is fogadott alapítványát bizonyos félreértésből, melynek elosztatására a legjobb reménységünk van, módosítani próbálta s ez által az egyetem ügye iránti lelkesedést, a mely a múlt évben a legszerencsésebb sikerre kilátást nyújtó előjelek között újra fellobogott, akaratlanul ismét lelohasztotta és annak nagy károkat okozott.

Mindennek daczára a 12 tanszéket mégis fel lehetett volna állítani; illetve csak tizet, mert két tanszék ma is működik. Fel, mert Debreczen város 200,000, a debreczeni ref. egyház 100,000 K tanszék alapítványaival a bölcsészeti fakultás vagyona, a debreczeni főiskola pénztári kimutatása szerint, 1,350,881 koronára rug s így azt az alaptőkét (1.200,000 K), melyet az 1891 - 2. évi zsinat egyetemi bizottsága e célra elégségesnek fogadott el, ma is meghaladja.

Miután azonban egy ilyen nagy intézmény előkészítésé-

nél és felállításánál egy-két évi késedelem szóba sem jöhet, szükségesnek látta egyházkerületünk a bölcsészeti fakultás eredeti tervét revízió alá venni és kapcsolatban a többi akad. intézményekkel, a theologiai és jogi fakultásokkal, új alapon új programot dolgozni ki és azt a főtiszteletű és méltóságos zsinat elébe újra beterjeszteni.

Beterjesztjük e munkálatot, melyből kiemeljük főleg azon körülményt, hogy a debreczeni egyetem és az azzal kapcsolatos tanárképezde felállítására, a debreczeni főiskolán már eddig meglévő tanszékeken kívül, *19 újabb tanszék felállítása szükséges* s hogy a kerületünk által elfogadott s mellékletképcsatolt munkálat szerint az eddigi alapítványok által nem fedezett szükséglet magánál a bölcsészeti szaknál, a dologi kiadásokat is tekintetbe véve, évi 151,272 K járadékra megy, a mely összeg 5° kamattal számítva 3.025,550 korona tőkének felel meg.

Miután pedig a többi szakok fejlesztése nélkül magát a bölcsészeti szakot felállítani úgy sem lehetne: a theologiai és jogi szak is igényelnének évi 81,520 korona összeget vagy az ennek megfelelő tőkét.

Ez óriási összegnek előteremtését a főtiszteletű és méltóságos zsinattól és annak útján az egyetemes magyar prot. egyházaktól várja egyházkerületünk s meg vagyunk győződve arról, hogyha ez ügyet a zsinat kezébe veszi, arra az érdekeltek figyelmét, úgy a ref. egyházkerületekét, mint az ágostai ev. testvérekét fölkelti s Debreczen városát is közvetlenül megkeresi: *részint az államsegélynek erre felhasználható részéből, részint a kerületek által alapítandó tanszékekből, részint Debreczen város és a közelebbről érdekeltek hozzájárulásából, de főleg az ismét megújítandó egyetemes és állandó gyűjtés folytán a magyar protestánsok egyetemétől, sőt a magyar kultúra és nemzeti műveltség igaz barátaitól is meg fogja* szerezni és meg fogja kapni azt az összeget, mely az ügy prot., mint magyar nemzeti közszükséglet képező egyetem felállítására okvetetlenül szükséges és elégséges.

Így történt ez ezelőtt 12 évvel is és így fog ez még inkább történni ma, midőn az újabb egyetemállítási tervek ügye állandóan napirenden forog s midőn a debreczeni egyetem, különösen a prot. egyetem megvalósítása tisztázódott és újabb nyomatékot nyert.

Bármint forgassuk a dolgot, tény az, hogy egy újabb

magyar egyetem felállítása immár elodázhatatlan. Pozsony, Kassa, Szeged és főleg Debreczen ismételten jelentkeznek e czélból. De onnét felülről a kultuszminiszter ajakáról is többször felhangzik a költögető és a biztató szó. A magyar közvélemény meg állandóan érdeklődik e kérdés iránt.

És ezen nem is lehet csodálkozni. Középiszkoláink és ez iskolákba járó tanulóink nagy számánál fogva a nálunk fejletlenebb országok helyzetéhez (p. o. Romániához) viszonyítva nem egy, de 4 újabb egyetemet kellene nálunk felállítani s tekintve azon körülményt, hogy egyetemek nélkül a magyarság jelentkező tehetségeit el nem tudjuk helyezni s így azok már is elkallódnak vagy éppen külföldre szorúlnak; még inkább, hogy egyetemek nélkül egy magasabb fokú intenzív nemzeti műveltség, mely nemzeti és állami fentmaradásunk alapföltétele, nem tud földünkön kifejlődni: nincs más mód, mint a létérti nagy küzdelem sikerét biztosító magasabb műveltség eszközeit, az egyetemeket és az ahoz hasonló intézményeket a meglévő kulturális góczpontokon egymásután megteremteni és minden olyan várost, vagy akár csak középiszkolát is, melynél vagy már csak a múltban is magasabb tudományos élet mutatkozott, vagy a jelen féjlődés során az ezután való igény jelentkezett, gyors egymásutánban megfelelő bölcsészeti tanszékekkel ellátni és megerősíteni és fokozatosan tovább fejleszteni.

Ez történt legközelebb Franciaországban, hol a különböző élethivatásra képző fakultásokból az állam rövid idő alatt csaknem 20 egyetemet alkotott s míg egyfelől az életben és az államban alig használható szorosabb szakképzés hátrányait ezáltal ellensúlyozta, addig a nemzet derekabb tehetségeinek új alkalmas munkamezőt és pályatért nyitott.

Mi még jobban el vagyunk maradva, mint a gazdag és művelt Nyugot. A hasonló eljárás megkísérlését nálunk a szorosabban vett nemzeti és faji szempont is jobban megköveteli. Nálunk a műveltség az erő, mely a hazában lakó idegen nemzetiséget legjobban beolvaszthatja és a magyarsággal összeforraszthatja. A tudomány azon eszköz, mely a magyarság földjében, természeti viszonyaiban, benső képességeiben rejlő segédforrásokat és energiákat megnyithatja és értékesítheti. De a külföld előtt is csak a kulturának szolgálata szerez elismerést és igaz barátokat.

Mindezek a szempontok a magyar protestantizmusra még fokozottabb mértékben állanak.

Minket nem számunk, hanem műveltségünk és képességünk fog megtartani.

Ha helyzetünk ma rosszabb, az az oka, mert a nemzeti műveltség fejlesztésében többé nem viszünk olyan szerepet, mint csak félszázaddal ezelőtt is s hogy politikusainkat és jobbnnyira kormányzó férfiainkat és tisztviselőinket leszámítva, alig termelünk többé nagy embereket.

Lelkészeink között alig van ösmertebb nevű. Az egyházi beszédeken kívül, más téren, még a szorosabb theologiai tárgyakat se véve ki, alig próbálkozik közülünk valaki.

Ha ehhez hozzávesszük, hogy a protestáns egyházakban képviselt magyarság felsőbb műveltség elnyerésére törekvő iránya is hanyatlóban van és a prot. vallásúak, különösen református ifjak útja a tudományos pályáktól eltávolodik és az egyetemes, felsőbb tanintézeteket látogató hallgatók soraiban lassan-lassan tért veszítünk s hogy fiaink egyébként is az improduktív hivatali pályák felé törekszenek: elmondtunk mindent, a miből gyengülő helyzetünk s az emiatt felhangzó aggodalmak megérthetők. *Nekünk mint kisebbségnek czél-tudatosan arra kell törekedni, hogy a nemzet vezető köreiben a tanult, művelt emberek között minél nagyobb számban legyünk képviselve.* Ezt teszik a magyar zsidók, a kik a gymnasiumi és középiskolai tanulók között 22%-kal, az egyetemeken és felsőbb tanintézeteken pedig 28%-kal vannak képviselve, a mi 14 és néhány tized százalékunkkal szemben. Nem tekintve, hogy mi az újabban felállított művészeti és gyakorlati irányú s kevésbé ösmert intézetekben még a 14%-nak is jelentékenyen alatta maradunk.

A műveltség forrásai felé kell igyekezni nekünk is, mert ide útal egyházunk jelleme, múltunk, életérdekünk és külső, belső helyzetünk is egyaránt. Különösen helyzetünk s híveinknek területi elhelyezése.

A mi híveink legtömegesebben a nagy magyar alföldön laknak, részint a Királyhágón túl, részint a dunántúli dombvidéken.

Ezek közül műveltség tekintetében legrosszabb helyzetben az alföld lakosai vannak.

Itt kevés a lélekszámhoz viszonyítva a középiskolák száma,

a papi- és tanítóképző intézeteket leszámítva, — más életpályára készítő intézetek pedig egyáltalában alig vannak. Egyetem meg csak a széleken.

Mindenütt nehéz harcok várnak a magyarságra és abban különösen reánk; de tudnivaló, hogy a harcok itt az alföldön fognak eldőlni. Itt van a magyarságnak fejlődési tere egyedül. Itt vannak a nagy, rohamosan növekvő, tiszta magyar, leginkább prot. jellegű városok, végtelen síkok, gazdag talajú termőföldek. Itt kell a magyarság jövőjét és abban a prot. magyarság vezető szerepét okos intézkedésekkel biztosítani, számát és erejét megsokszorozni.

Erre fog szolgálni a debreczeni egyetem. Ez által biztosítjuk eddigi fölényünket, sőt újabb erőket is ennek útján szerezhethetünk. E nélkül pedig elvesztjük azt is, a mink van s ha az Alföldön nem tudunk megállani, mi lesz velünk a széleken?

Nem közönyös a magyarság jövődjére nézve, hogy mi tétlenül veszteglünk-e, vagy pedig minden tehetségünket megfeszítjük és kifejtjük? Azért mindenütt építeni kell falainkat és tökéletesbíteni intézményeinket.

Nagyszámú középiskolák vannak kezünkön. Régi híres nagy könyvtárakkal bíró kollégiumaink vannak. Ezek ma nincsenek *magasabb egységbe foglalva* és daczára az állami segély folytán anyagilag szépen fejlődő és biztosított helyzetnek, mind sorvadoznak, másfelé gravitálnak és magyar kalvinista jellegök veszendőben van! Mi az oka e megdöbbentő jelenségnek? Az, hogy nincs egy magasabb intézményünk, mely egy újabb egységbe foglalná őket.

Régen volt több is. Minden kerületben volt egy egyetem szerepét teljesítő híresebb iskolánk, mely a közelet férfiai képezte s mely a kerületi többi középiskolákat, lelkészi állásokat, tanítóságokat ellátta s viszont azok soraiból a maga jeles erőit megújította.

Ilyen volt különösebben a debreczeni kollégium, mely főképen a 17-ik század második felétől kezdve valóságos központi anyaintézetünké fejlődött s időközönként a többi iskolák szerepét is átalvete s az u. n. pártikulákat tanerőkkel mindenütt ellátta. Ma nincs ilyen magasabb tanintézetünk. E miatt sem a tudományt nem mivelhetjük önállóan, sem tanfőfiainkat nem képezhetjük magunk, sem tanintézeteinket

nem foglalhatjuk magasabb egységbe. A kálvinista tanári típus, a kálvinista szellem intézeteinkből ma-holnap kivész és a nemzetre is értékes eredeti helyett, iskoláink az állami iskolák puszta másolataivá válnak. Napról-napra érezzük, hogy mint romlik e miatt autonomiánk létfeltétele s hogy e tekintetben az állami segítség sem képes bajainkat megorvosolni.

Sőt ez a fokozódó mértékben fentartási erőnké váló új tényező is neveli helyzetünk rejtett veszedelmeit, mert azt teszi kötelességünkké, hogy az *anyagi önfentartás terhe legalább részben levétetvén vállainkról, a szellemi téren keressünk és találjunk, adjunk és létesítsünk ellensúlyt*. E nélkül önérzetünk, mely eddig fentartott, elvész s a népszerűség, melyet élveztünk, ellenünk fordul és gyűlöletté válik. Ha eddig elég eredmény volt az is, hogy önerőnkből fel tudtuk magunkat tartani, ezután magyar protestáns szellemünk és az egyházainkban képviselt magyarság tehetségeinek kifejtésével, egy magasabb műveltségi és tudományos irányzat megindításával és fentartásával kell kivívni egyházunk létjogát s megnyerni számunkra a művelt magyar közvélemény támogatását és rokonszenvét.

De meg hogy képzelhetni olyan autonomiát, amely alkalmazottjait, tisztviselőit is mások kezéből veszi s olyan protestáns egyházat, melynek egyeteme, magasabb tanintézete s ennek megfelelő tudományos erői hiányzanak? Ezek felállítását és ezek megszerzését még akkor is szükségesnek kell tartanunk, ha az ugynevezet *prot. fakultások* a magyar egyetemeken államilag szerveztetnek, a mit a magunk részéről különben is sürgetünk és helyeslünk, — protestáns szempontból is, hogy a tiszta protestáns jellegű tudományok és különösen azok módszere és szelleme az állami egyetemekre is bevitessenek és tehetségeink számára itt is több hely biztossítsassék. De főleg a magyarság érdekében, hogy a lelkészképzés állami felügyelet alá helyeztessék.

Ausztriában egyetemekért versenyeznek a birkozó nemzetiségek. Minden magasabb tanintézet, melyhez hozzá jutnak, egy-egy újabb erősség, mely politikai céljaikhoz is közelebb segíti őket. Itt nálunk még a legjobbak se ébredtek az egyetem s — a mi azzal egyet jelent, — a nemzeti műveltség és magyar tudományosság fejlesztési kérdéseinek teljes tudatára és mi magyar protestánsok is habozunk.

Még ha sohase érnénk el azt, hogy egy 4, sőt 5 karu teljes egyetemet tudjunk felállítani és alig mehetnénk is túl a tanárképző intézet létesítésénél: akkor is mindent el kellene követni, hogy ez legalább megvalósíttassék s hogy eddigi tudományos intézeteink megerősíttessenek.

Ez indította kerületünket arra, hogy a debreczeni egyetemnek ügyét ismét napirendre hozza és annak fokenként való megvalósításához hozzá kezdjen. E végből a kerületben mindenütt szervezte a maga egyetemi bizottságait s ezek fölé egy központi végrehajtó testületet állított. Felhívta az alapítványokat tevő testületeket, hogy tanszék-alapítványaikat befizessék, más testületeket az iránt keresett meg, hogy ilyen alapítványokat tegyenek s maga is újabb tanszék-alapítvány létesítésével mindezeknek jó példát adott s egyben elhatározta, hogy a Debreczen-városi két tanszék-alapítvány, a debreczeni ref. egyházi egy tanszék alapítvány, az egyházkerületi új tanszék-alapítvány folyósításával akadémiaját egyelőre 4 újabb tanszékkal megerősíti s hogy a magyar nyelv és irodalomnak, a paedagógiai lélektannak, magyar történelemnek és az assyriológiának katedrát állít s azokat a jövő tanévre már lehetőleg be is tölti.

De itt sem kíván még megállani. A rendelkezésre álló alapból még több tanszék felállítása is lehetséges.

Mielőtt azonban egyházkerületünk tovább menne, szükségét látja annak, hogy a főtiszteletű és méltóságos zsinat elébe terjesztessék a dolog, *részint beszámolás gyanánt, még inkább a további teendőket illetőleg.*

E további teendők a debreczeni, még inkább az első budapesti zsinat egyetemet illető határozatainak végrehajtásában állanak.

Sok pénz összegyűlt e nagy célra. Kell még sokkal több. De remélhető is, hogy még több is összegyűl. Kérjetelek: megadatik; zörgessetek: megnyittatik.

Tegyen ennek beszerzésére kellő intézkedéseket a főtiszteletű és méltóságos zsinat.

De intézkedjék a meglévő összeg felhasználására és a fejlesztési terv életbeléptetésére nézve is.

Miután pedig az egyetem megszerzése, állandó fejlesztése másként nem eszközölhető: *küldjön ki állandó bizottságot ez ügyben és szervezze az egyetem ügyét egyetemesen, az*

összes kerületek s ha kell a testvér protestáns egyház bevonásával. Határozza meg, hogy a hiányzó összegből tőkében vagy kamatban az egyetemes egyház egyház mit adhat és az egyházkerületek s maga a testvér prot. egyház, általuk választandó módon gyűjtés stb. mennyit fedezhetnek és fedezzenek s a hiányzó összeget kérje Debreczen városától.

Nemzeti háttérű nagy magyar prot. közügy ez. Eddig a mi vállainkon nyúgodott. Terhében czután is osztozni kívánunk, de vegyen benne részt maga a köz is.

Egyik kerület se nézzen féltékenyen ez ügyre, mert az látszólag Debreczennek esik. Ennek a debreczeni egyetemnek ügye mindnyájunk közügye és ha másutt létesülne ez a magyar prot. tudományos intézmény, akkor is az volna.

De Debreczenben még inkább közügy, mint bárhol, mert Debreczen már volt iskolája a királyhágóntúli és inneni magyarságnak és protestantizmusnak és kollégiuma ma is ezen felíratot viseli, hogy „a magyarországi helv. hitv. tételt tartó ekklezsiák adakozásaiból épült“ és abból is tartatott fent. Még a múlt század elején legalább a többi egyházkerületek is rendre beküldötték évi tekintélyes fentartási átalányukat és ez volt az egyetlen iskola, melynek tanszékei betöltésénél a többi egyházkerületek is kandidálási joggal bírtak s melynek ügyei az egyetemes egyház kezelése alá helyeztetek.

De ettől eltekintve, Debreczenben van meg a lehetőség egy ilyen nagy vállalkozás megvalósítására. Ez iránt tett már lépéseket és ez irányban kötötte le magát maga az egyetemes egyház is. *Debreczenben és ennek környékén van túlsúlyban a protestáns elem* s itt fejtett ki a múltban is nevezetes szerepet a protestántizmus és itt teljesített a 300 év előtti nagy harcokban is nemzet- és fajfentartó hivatást. Egy intenzív magyar protestáns irányú tudományos mozgalom és kultúra itt állhat leginkább elő, itt van annak a legtöbb előfeltétele s itt gyakorolhat az a magyarság ügyére is legkedvezőbb befolyást. Itt kell tehát várunk további szolgálatait, mind a magyarság ügyére, különösen az alföldi magyarság szellemi és anyagi előbbhaladására nézve, mind főleg a magyar protestantizmus és autonomia biztosítására vonatkozólag.

Főtiszteletű és méltóságos zsinat, ebben méltóztassanak nekünk és a protestantizmusnak segélyére sietni és tiszteletteljes előterjesztésünket meghallgatva, a prot. egyetem ügyét biztosítani.

II.

A debreczeni ref. főiskolában létesítendő bölcséleti fakultás normál költségvetése.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyetemes Tanügyi Bizottság!

A debreczeni ev. ref. főiskola igazgatótanácsa az ev. ref. egyetemes konventnek Budapesten, 1904. évi június 6—9. napjain tartott gyűlése 61. sz. jegyzőkönyvi pontja értelmében elfogadta az akad. tanácsnak azon munkálatát, mely a debreczeni főiskola jogi s theologiai akad. tanszakai-
nak, valamint a létesítendő bölcséleti fakultásnak szükség-
leteit mutatja ki.

Az egyetemes konvent 1904. évi október hó 27—30 napjain, Budapesten tartott gyűlésében az 50. és 51. jegyzőkönyvi számokban foglalkozik e munkálattal s azt két részre, u. m. a jogi és theol. akadémiákat s a felállítandó bölcséleti fakultást illető részre különíti s azon megbízással adta vissza a tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek, hogy az az akadémiái szakokra vonatkozó részt a konventi jegyzőköny 50. számának, a bölcséleti fakultásra vonatkozó részt pedig 51. számának megfelelőleg, az ezen számokhoz csatolt normál költségvetési terv alapján dolgoztassa át s újabb munkálatait így terjessze a konvent elé.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1904. évi őszi közgyűlésén. a 284. jegyzőkönyvi szám alatt a debreczeni főiskola akad. tanácsát hívta fel arra, hogy ez átdolgozást elvégezze s az így létrehozott új munkálatot a főiskolai igazgatótanács, — szükség esetén ennek elnöksége útján, az egyetemes tanügyi bizottság elnökségéhez terjessze föl.

A theologiai és jogi akadémiái szakokra vonatkozó normál költségvetési munkálatot akad. tanácsunk már korábban

elfogadván, az előírt uton fel is terjesztette s ezzel az egyet. konvent 50/1904. sz. határozatának eleget tett; most pedig a böleseleti fakultásra vonatkozó normál költségvetési tervet mutatjuk be tisztelettel, eleget téve az 51/1904. októberi sz. konventi s a 284/1904. sz. tiszántúli ev. ref. egyházkerületi határozatoknak.

Megjegyezzük, hogy a böleseleti fakultás normál költségvetésének kiszámításánál éppenugy, mint a most átdolgozás végett visszaadott igazgatótanácsi munkálatban, a debreczeni ev. ref. főiskola egyetemi albizottságának 1903. évi munkálatát s a 282/1903. évi egyházkerületi végzést vettük alapul a *tanerők száma* tekintetében; ugyanezek javadalmazása tekintetében pedig szigorúan ragaszkodtunk az egyetem. konvent által készített normál költségvetési tervhez; a személyi kiadások többi részét, valamint a dologi kiadásokat a normal költségvetés keretén belől, viszonyainkhoz képest a valószínűség követelményei szerint állítottuk össze. A tisztviselők javadalmazását most is a személyi kiadások közé tettük, holott a normál költségvetési tervben a dologiak közé van illesztve. A tisztviselői, szolgai s dologi kiadások, a főiskola mostani hasonnemű kiadásait véve alapúl, valószínű arány szerint vannak kiszámítva a böleseleti fakultásra.

Végül itt is hangsúlyozzuk, mint az akad. szakok normál költségvetési tervében, egy 2000 koronás tételnek az előre nem látható kiadásokra való fölvételét.

Ezek előre bocsátása után tisztelettel adjuk a *debreczeni ev. ref. böleseleti fakultás normál költségvetési tervezetét*.

A) Szükségletek.

I. Személyi kiadások.

	Kor. fill.
1. Igazgatói tiszteletdíj (az akad. szakok költségvetésében már benne van)	—.—
2. Dékáni tiszteletdíj	500.—
3. 15 rendes tanár közül átlag számítás szerint 8-at vevén, ki 15 éven felül szolgál, ezek törzsfizetése à 5400 kor.	43,200.—
Átvitel	43,700.—

	Kor. fill.
Áthozat	43,700.—
4. 15 rendes tanár közül 7, 15 éven alól szolgálónak törzsfizetése à 4800 kor.	33,600.—
5. Átlagszámítás szerint 37 korpótlék à 800 kor.	29,600.—
6. Lakáspénz a 15 éven felül szolgáló 8 rendes tanárnak à 1200 kor.	9600.—
7. Lakáspénz a többi 7 rendes tanárnak à 840 kor.	5880.—
8. 2 magántanár javadalmazására à 2500 kor. .	5000.—
9. Rendkívüli tárgyak (modern nyelvek, közegészségtan, rajz, ének stb.) tanárainak .	5000.—
10. Könyvtárnok tiszteletdíja	2200.—
11. Tisztviselők illetménye (már az akad. szakok költségvetésében)	— —
12. 2 szolgáló illetménye	1600.—
Személyi illetmények összesen	136,180.—

II. Dologi kiadások.

	Kor. fill.
1. Adók (már az akad. szakok költségvetésében benne vannak)	— —
2. Iskolai nyomtatványok (valószínűségi arány szerint)	1500.—
3. Világítás (valószínűségi arány szerint) .	1000.—
4. Fűtés " " "	1500.—
5. Épületfentartás " " "	1500.—
6. Egészségügyi kiadások " " "	2000.—
7. Könyvtár " " "	2000.—
8. Filozófiai fakultás dékáni irodája	400.—
9. Állami nyugdíjjárulék (a fent kiszámított 106,400 kor. rendes tanári törzsfizetés és korpótlék után 3 ³ / ₁₀)	3192.—
10. Vegyes kiadások	2000.—
Dologi kiadások összesen	15,092.—
Összesítés : személyi kiadások	136,180.—
Dologi kiadás	15,092.—

A debreczeni ev. ref. bölcséleti fakultás évi kiadásainak összege tehát 151,272.—
azaz százötvenegyezerkétszázhetvenkét korona.

B) *Fedezet.*

	Kor. fill.
1. A fedezet alapjául szolgál mindenekelőtt az az 1.050,881 kor. 18 fillér vagyon, mely a 284/1904. évi egyházkerületi határozatban, mint a bölceleti fakultás céljainak szolgáló van kimutatva; melynek évi jövedelméből leütve a még ma a tőkenövelésére szolgáló Soós Gábor és Somogyi—Herez alapítványok (210,000 K) kamatait, felhasználható mintegy	39,500.—
2. Debreczen sz. kir. város 200,000 koronás bölceleti fakultási alapítványának kamata évi	10,000.—
3. A debreczeni ev. ref. egyház 100,000 koronás alapítványának évi kamata	5000.—
4. A fennálló egyik bölceleti tanszék átlag	5000.—
A bölceleti fakultásra fedezet összesen	59,500.—
Levonva ezt az évi szükségletből	151,272.—

Marad a bölceleti fakultásnak az 1848. XX.

t.-ezikk alapján fedezendő évi hiánya 91,772.—
 vagyis kilenczvenegyezerhétsházhetvenkét korona.

A debreczeni ev. ref. főiskola akad. tanácsának 1905. febr. 4. tartott ülésében 6. sz. a. elfogadott határozatából kifolyólag.

Debreczenben, 1905. febr. hó 4.

Dr Bartha Béla,
 jogakad. tanár, előadó.

Dr. Ozory István,
 e. i. akadémiai igazgató.

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁRA
Lelt. 7280-1958